

8. Смутьсон М.Л. Выявление психологической готовности к овладению профессией в УПК // Вопросы психологии. – 1985. – №5. – С.92-93.

Forming of students' psychological preparing to future law-enforcement activity is considered in aspects of problems of psychological science, deals with the properties of personality, its mental conditions, potential possibilities, stipulating success of professional activity.

Keywords: psychological readiness, professional activities, future law enforcement officers, personality, mental states.

Отримано: 17.01.2012 р.

УДК 159.922.32: 923.2

Ю.Я.Карпюк

Вплив християнської моралі на ціннісно-орієнтаційну сферу молодших школярів в умовах католицької та звичайної загальноосвітньої школи

У статті розкрито деякі концептуальні особливості у підході до вивчення результатів формуючого впливу засобами християнської моралі на ціннісно-орієнтаційну сферу учнів. Автором представлено різноманітні емпіричні дані, зібрані на вибірці учнів різного віку Католицької школи та звичайних загальноосвітніх шкіл. Оскільки сама атмосфера Католицької школи, її культурно-освітній і комунікативний простір пов'язаний з утвердженням основ християнської моралі, то процес цілеспрямованого впливу на ціннісно-орієнтаційну сферу учня розпочинається з перших днів його перебування у школі. Внаслідок проведеного порівняльного аналізу показників "зрізу самосвідомості", робиться висновок про те, що умови Католицької школи є набагато сприятливіші для здійснення цілеспрямованого впливу на сферу самосвідомості учня.

Ключові слова: християнська мораль (цінності), ціннісно-орієнтаційна сфера, ціннісне ставлення.

В статье раскрыты некоторые концептуальные особенности в подходе к изучению результатов формирующего влияния средствами христианской морали на ценностно-ориентационную сферу учеников. Автором

представлены разнообразные эмпирические данные, собранные на разновозрастной выборке учеников Католической школы и обычных общеобразовательных школ. Поскольку сама атмосфера Католической школы, ее культурно-образовательное и коммуникативное пространство связано с утверждением основ христианской морали, то процесс целенаправленного влияния на ценностно-ориентационную сферу ученика начинается с первых дней его пребывания в школе. В результате проведенного сравнительного анализа показателей “среза самосознания”, делается вывод о том, что условия Католической школы более благоприятны для осуществления целенаправленного влияния на сферу самосознания ученика.

Ключевые слова: христианская мораль (ценности), ценностно-ориентационная сфера, ценностное отношение.

Постановка проблеми. Систематична та цілеспрямована дослідницька робота, яка проводилась нами у деяких сільських і міських школах Івано-Франківської обл., а також у СШ №12, 22 та Католицькій школі м. Івано-Франківська, увінчалась величезним масивом емпіричних даних, який дозволив нам виявити цілу низку особливостей при здійсненні формуючого впливу засобами утвердження християнської моралі на сферу самосвідомості школяра.

Нами доведено, що завдяки щоденному практикуванню у виконанні своїх християнських обов'язків, дитина має можливість відрефлексовувати своє “Я”, свої дії і вчинки, свою поведінку, своє місце і роль у цьому світі. Якщо зважити на той факт, що у Католицькій школі реалізуються спеціальні завдання, спрямовані на постійний аналіз своїх дій і вчинків у контексті основних християнських заповідей, то стає зрозумілим, наскільки інтенсивно відбувається процес становлення механізму рефлексії. Саме в особливостях формування і функціонування цього механізму ми вбачаємо суттєві відмінності у змістовно-динамічних характеристиках ціннісної сфери самосвідомості молодших школярів звичайної і Католицької школи.

Знайшло підтвердження припущення, що за сукупними якісними показниками комунікативної толерантності і емпатійності група досліджуваних Католицької школи значно переважає досліджуваних учнів звичайних міських і сільських шкіл. Також в учнів цієї школи простежується чітке домінування християнської моралі: їх прагнення “жити у любові до Бога і до ближнього свого”, “творити добро та подавати гарний приклад іншим”, бути “відповідальними і чесними перед Богом, людьми і самими собою”.

Результати теоретико-емпіричних досліджень проблеми. Зважаючи на той факт, що деякі результати наших емпіричних

досліджень вже викладені у наукових публікаціях, є потреба зупинитись на тих методах і процедурах, які ще нами не висвітлювались і можуть викликати зацікавлення у науковців і практиків, а також можуть послужити надійними засобами збору та інтерпретації тієї інформації, що складає для них наукову цінність. Оскільки головним завданням емпіричного етапу дослідження було виявлення зв'язків між основними постулатами християнської моралі і ціннісною сферою особистості молодшого школяра, то ми спробуємо пояснити принципи відбору методик, а також специфічні особливості збору та інтерпретації одержаних даних.

Згідно концепції нашого дослідження важливим напрямком діагностичної роботи було тестування досліджуваних на предмет виявлення у них таких особистісних характеристик, за якими обидві вибірки повинні відрізнитись між собою. Гіпотетично ми вважали, що учні Католицької школи мають вигідно відрізнитись від учнів звичайних загальноосвітніх шкіл такими рисами, як доброзичливість, взаємоповага і взаємодопомога, толерантність, ввічливість, співчутливість, емпатійність та ін. За результатами тестів “Комунікативної толерантності” і “Потреби у співчутті” група досліджуваних Католицької школи переважає вибірку учнів звичайних міських і сільських шкіл, що підтверджує нашу робочу гіпотезу.

Порівнюючи між собою емпіричні показники вияву християнських цінностей в учнів Католицької школи, які було одержано внаслідок опитування (анкетування) вчителів, батьків і дітей цієї школи, ми не лише дійшли висновку про їх щільний розподіл і кореляцію, а й про те, що вони цілковито відповідають очікуванням досліджуваних груп. Задоволення, яке вони при цьому відчувають, представлене різноманітним спектром позитивних оцінок.

Попри сказане, поза нашою увагою залишились деякі результати, які нам хотілося б далі викласти. Так, одним із завдань, яке ми поставили перед вчителями звичайних шкіл і Католицької школи, полягало в тому, що вони повинні були методом семантичного диференціала Ч. Осгуда визначити профіль ідеального учня їхньої школи і профіль реального учня. За нашою гіпотезою, розподіл показників факторних ваг у вибірках вчителів обох шкіл мав бути різним. Зокрема, учні Католицької школи (за результатами оцінок вчителів) повинні були б поступатися за фактором сили учням звичайних шкіл.

Методика “семантичного диференціалу” вважається доволі популярною серед психологів-практиків, тому немає потреби в

детальному описі її особливостей. Ми використовували її як інструмент діагностики профілю “ідеальний учень” і “реальний учень” (детальніше про це у [4, с. 128-130]). Об’єктом досліджень були учні сільських і міських загальноосвітніх шкіл, а також Католицької школи, в той час, як процедуру оцінювання здійснювали вчителі цих навчальних закладів (тобто вони були експертами). Далі ми проаналізували кількісні дані (у балах), які одержали представники кожної з 3-х вибірок, оцінюючи ними ідеального і реального учня за трьома факторами методики “семантичного диференціала” (Ч. Осгуда): фактор оцінки, сили і активності. Зміст кожного з факторів складають амбівалентні конструкти з заданою 7-бальною шкалою “я” [6, с. 128-148]. Зроблені нами узагальнення було систематизовано у відповідні таблиці, на основі яких вибудовувались окремі графіки.

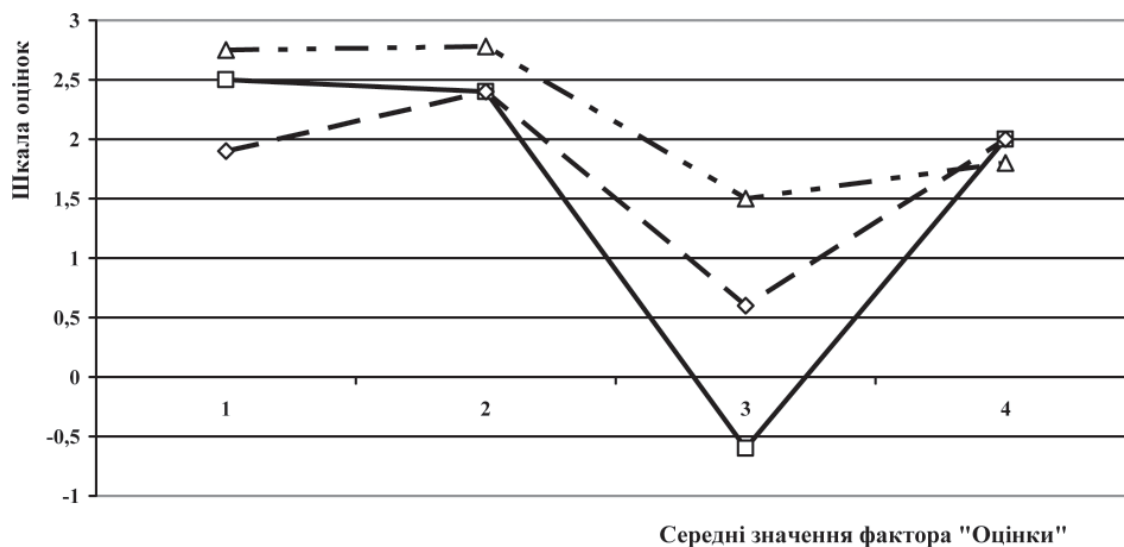
Як видно з графіка розподілу даних (рис. 1), значення показників ідеального учня в учителів-експертів і учнів усіх шкіл знаходяться в діапазоні розсіву від 1,9-2,8 балів (в межах середньостатистичного значення 2,5). Тобто спостерігається досить щільний розподіл кількісних даних, чого не можна стверджувати, аналізуючи другу частину графічного розподілу.

Тут яскраво виражена відмінність між учительськими оцінками профілю “реального учня” і результатами учнівського самотестування (самоопису). Причому відмінність надзвичайно різьоча: від середньостатистичних 0,5 у вчителів усіх трьох шкіл до 2,0 в учнів. Що стосується останніх, то як видно з малюнка, усі три учнівські вибірки досліджуваних дуже щільні в реальних самооцінках своєї особистості.

Відомо, що, проводячи дослідження за такою процедурою, будь-який дослідник (та й досліджуваний) цілком свідомі того, що між ідеальним і реальним “Я” завжди існує певна дистанція, яка може розцінюватись як сфера подальшого росту та самовдосконалення індивіда. Чим критичнішими і вимогливішими є досліджувані суб’єкти, тим більший розрив може існувати між кількісними показниками обох сфер досліджуваного “Я”. Для нас цілком прогнозованим є той факт, що діапазон відмінностей в середньостатистичних вчительських оцінках як ідеального, так і реального учня є значно більшим, ніж в учнів (в останніх, мабуть, спостерігається дія захисного механізму). Зразу ж зробимо наголос на тому, що ця тенденція характерна для всіх графічних розподілів за 3 факторами.

Попри констатоване нами, дане дослідження має свої особливості, а саме: якщо на етапі оцінки ідеального профілю між кількісними показниками практично не було суттєвих відмін-

ностей, то на етапі оцінки реального профілю відмінності разучі (особливо у вибірках міських і сільських шкіл).

—□— Міські   —◇— Сільські   —△— Католицька ЗОШ
 1 – середнє значення фактора “оцінки” вчителів “ідеального учня”; 2 – середнє значення фактора “оцінки” учнів “ідеального учня”; 3 – середнє значення фактора “оцінки” вчителів “реального учня”; 4 – середнє значення фактора “оцінки” учнів “реального учня”.

Рис. 1. Графічні зображення розподілу середніх значень (у балах) за фактором “оцінки”

З огляду на графічні зображення, цілком очевидно є невдоволеність і претензії з боку вчителів до учнівських колективів їхніх шкіл. І тут варто відзначити й підкреслити позитивні тенденції, які проявились в середовищі досліджуваних обох вибірок Католицької школи: незважаючи на те, що учні тут також оцінили себе вище, ніж педагоги, однак різниця у балах дуже незначна (0,5), в той час як у перших двох досліджуваних групах вона складала 1,5–2,5.

Також нами з допомогою знаходження t-Ст'юдента було перевірено значущість відмінностей у показниках [4; 5; 8], отриманих при оцінці вибірками вчителів міських і сільських шкіл, а також Католицької школи конструктів шкали “семантичного диференціала”.

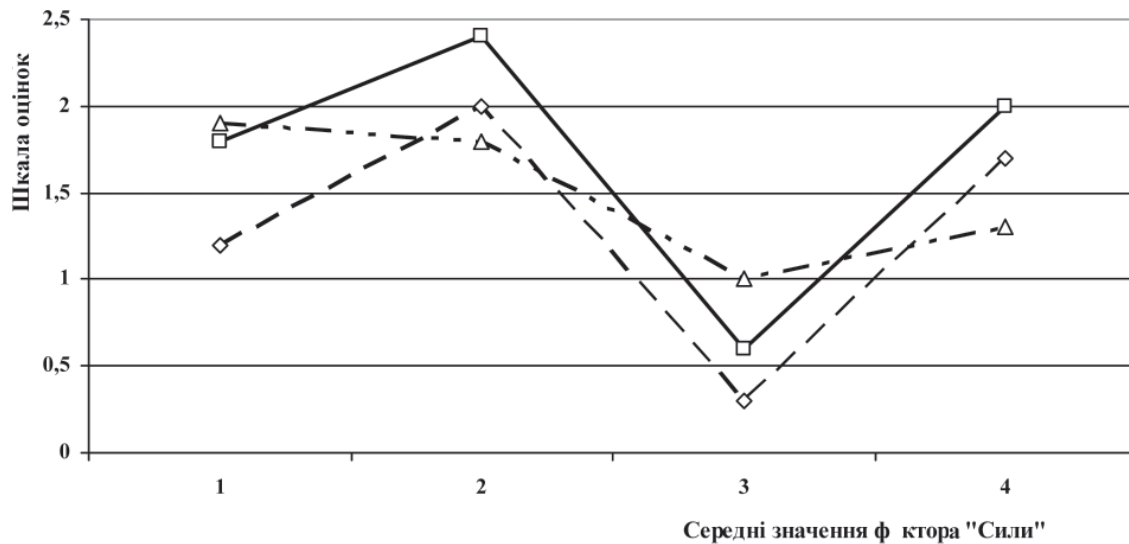
Так, при порівнянні фактора “оцінки” міських і сільських вчителів виявлено статистично значущі відмінності за профілем ідеального і реального учня за такими конструктами: “безвідповідальний – добросовісний” (4), “черствий – чуйний” (10); а також відмінності за профілем реального учня: “добрий – егоїстичний” (7); показники значущості знаходились в межах $p \leq 0,003-0,02$.

Між групою досліджуваних міської і Католицької шкіл відмінності у профілі ідеального учня стосувались конструкта “справедливий – несправедливий” (13). При характеристиці реального учня відмінності було виявлено за конструктами, що входять до фактора “оцінки”: “безвідповідальний – добросовісний” (4), “добрий – егоїстичний” (7), “черствий – чуйний” (10), “чесний – нещирий” (19).

Найзначущі відмінності за даним фактором виявлено при порівнянні даних сільських шкіл і Католицької школи. Зокрема, при порівнянні профілю ідеального учня найбільше відмінностей було виявлено також за конструктами №4, 7, 10, 19, а також за конструктом “справедливий – несправедливий” (13) – в профілі реального учня.

Тепер спробуємо проаналізувати показники графічного розподілу за фактором “сили” (рис. 2). Як бачимо, вчительські і учнівські оцінки дуже щільно корелюють в контексті відображення такої тенденції: ідеальні оцінки вчителів виставляють в діапазоні розсіву показників 1,2-1,9 (M=1,6), в той час, як в учнів вони близькі до 2,0. Тобто вчителі не вважають, що конструкти цього фактора є такими ж важливими для ідеалу учня як фактора “оцінки”. Задля справедливості зауважимо, що і учні такої ж думки, хоча їх оцінки в цілому є вищими, ніж оцінки вчителів.

—□— Міські   —◇— Сільські   —△— Католицька ЗОШ

1 – середні значення фактора “сили” вчителів “ідеального учня”; 2 – середні значення фактора “сили” учнів “ідеального учня”; 3 – середні значення фактора “сили” вчителів “реального учня”;

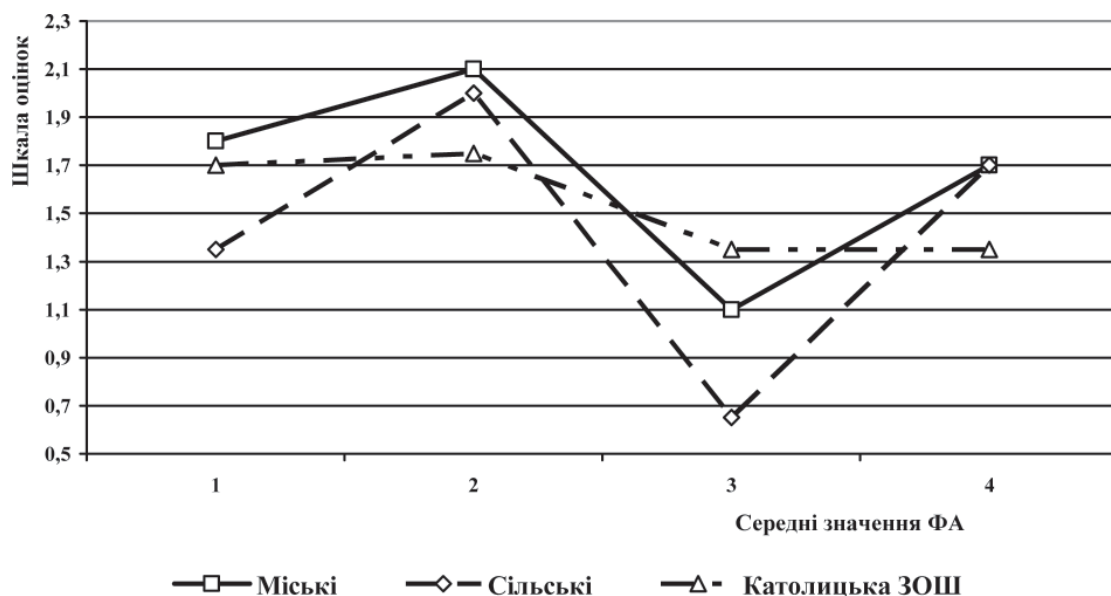
4 – середні значення фактора “сили” учнів “реального учня”.

Рис. 2. Графічні зображення розподілу середніх значень (у балах) за фактором “сили”

Для цього розподілу показників характерними є значно критичніші оцінки з боку вчительської аудиторії, ніж самооцінки учнів. Однак, якщо у вибірках міських і сільських шкіл відмінності в оцінках ідеального і реального учня дуже суттєві, то в Католицькій школі діапазон розсіву оцінних значень має значно позитивнішу тенденцію. Також варто вказати на те, що за результатами оцінок обох факторів вчителі сільських і міських шкіл, в цілому, висловлюють невдоволення учнівськими колективами (середні значення прямують до 0).

За фактором “сили” найбільш значущі відмінності виявлено лише при порівнянні даних вибірок сільської і Католицької шкіл. Причому це стосувалося таких конструктів: “слабкий – сильний” (2), “впевнений – невпевнений” (17), “несамостійний – самостійний” (20) – у профілі ідеального учня; і за конструктами “рішучий – нерішучий”(11), (17), (20) – профіль реального учня; $p \leq 0,002-0,01$.

І, нарешті, проаналізуємо графічний розподіл рисунка 3, на якому представлено показники за фактором “активності”. Легко можна помітити, що на етапі шкалювання ідеального учня розподіл показників і серед вчителів, і серед учнів є набагато щільніший, ніж на етапі оцінок реального учня. Варто відзначити, що за цим фактором досліджувані (як вчителі, так і учні) виставили найнижчі оцінки, що, на нашу думку, є свідченням нижчої суб’єктної значущості конструктів у ціннісній сфері досліджуваних.

- Міські
- ◇— Сільські
- △— Католицька ЗОШ
- 1 – середні значення фактора “активності” вчителів “ідеального учня”;
- 2 – середні значення фактора “активності” учнів “ідеального учня”;
- 3 – середні значення фактора “активності” вчителів “реального учня”;
- 4 – середні значення фактора “активності” учнів “реального учня”

Рис. 3. Графічні зображення розподілу середніх значень (у балах) за фактором “активності”

Воднораз, хотілося б наголосити на тому, що в обох групах досліджуваних Католицької школи між оцінками ідеального учня та реального учня (за всіма трьома факторами) спостерігається щільний розподіл кількісних значень. Ми вважаємо, що це є не лише індикатором адекватного пізнання і самопізнання, а й взаєморозуміння.

Також, проводячи більш скрупульозний аналіз емпіричних даних, одержаних за цим фактором, ми прийшли до констатації наступних значущих відмінностей:

- між оцінками вчителів міських шкіл і сільських шкіл відмінності пов'язані з такими конструктами: “балакучий – мовчазний” (3), “гнівливий – незворушливий” (21) – профіль “реального учня”;
- між оцінками вчителів міських і Католицької шкіл: “нелюдський – товариський” (18), “гнівливий – незворушливий” (21) – також профіль “реального учня”;
- між оцінками вчителів сільських і Католицької шкіл: “балакучий – мовчазний” (3), “замкнений – відкритий” (6), “поспішливий – відкритий” (15), “нелюдський – товариський” (18) – профіль ідеального учня; і №3, 9 (“пасивний – діяльний”), (“в'ялий – енергійний”) – профіль реального учня; $p \leq 0,001-0,04$.

У контексті досліджуваної нами проблеми перший висновок для нас є малоінформативним. Однак з нього випливає, що міські діти є значно комунікабельніші й агресивніші, порівняно з сільськими. Враховуючи зміст досліджуваного фактора, можна припустити, що вони більш напористі та настирливі, а отже, свого шансу не упустять.

Що стосується двох наступних висновків, то вони є для нас надзвичайно важливими, оскільки підтверджують той факт, що діти Католицької школи відрізняються від дітей звичайних міських шкіл за показниками товарищескості та незворушливості, в той час як їх однолітки з ЗОШ характеризуються високими показниками у проявах гнівливості (агресивності) та нелюдності. Також в порівняно з сільськими учнями, реальний профіль учня Католицької школи більш привабливий, оскільки характеризується високими показниками енергійності і діяльності.

Цікаві результати отримано нами при використанні проективної методики “незавершені речення” [1, с. 14-15; 2, с. 54-69; 7; 9]. Для нас важливо було з'ясувати, який зміст вкладають учні початкових класів у деякі поняття ціннісного спектра, а також їхнє ставлення до цих цінностей. В дослідженні взяли участь 36 учнів 3-х класів (Католицька школа (КШ) – 18 учнів і стільки ж СШ №12) і 63 учні 4-х класів (КШ – 18, СШ №12 – 26, СШ с. Микули-

чин, Яремчанського р-ну, Івано-Франківської обл. – 19). Досліджуваним було адресовано наступні питання: “Зразковий учень – це школяр, який ...”, “Заслужити повагу у людей може лише та людина...”, “Творити добро на Землі може лише людина, яка...”, “Людині для щастя потрібно...”, “Щаслива людина – це людина в якій є...”.

Одержані в ході дослідження дані оброблено методом контент-аналізу і найбільш частотні характеристики представлено в узагальненій таблиці 1.

Таблиця 1

**Показники частотності змістовних характеристик поняття
“зразковий учень”**

№ з/п	Судження	КШ	%	СШ 12	%
1	Чемно поводитьься в школі і вдома, дотримується правил поведінки; ввічливий до людей, спокійний, мирний, щирий; не порушує правил школяра, не бешкетує; не поводить себе непристойно, не перебиває вчителя, нерозмовляє на уроці, не бігає на перерві; не заважає іншим; не грубить вчителям; завжди слухає; поважає вчителів (батьків); добрий до старших і батьків, слухає вчителя; приходить вчасно до школи; не прогулює уроки; не списує, не байдикує на уроці; ходить у шкільній формі; Має гарний вигляд, охайний, прибирає за собою	37	42	34	48
2	Гарно вчиться (на відмінно); ніколи не отримує поганих оцінок; завжди готовий до уроку (піднімає руку на уроці); виконує класну і домашню роботу; читає книжки	14	16	23	33
3	З якого беруть приклад	2	2	3	4
4	Допомагає одноліткам, людям (старшим); школярам у навчанні; вчителю	3	3	4	6
5	Культурний, цікавий, розумний, уважний, самостійний, веселий; Дружить, робить друзям добре, не залишає друга в біді; може всім, що має, поділитися, зробити щось добре	6	7	6	9
6	Не обманює; не заздрить; не робить зле іншим (батькам); не вкраде ні в кого; не насміхається з інших; щедрий	7	8		
7	Молиться, слухає голос Божий, думає про Бога, Боголюбимий; вірить у Бога, виконує заповіді Божі; не пропускає Св. Літургії; християнин	10	11		
8	Сердечний, милосердний, люблячий, доброзичливий	10	11		
Всього		89	100	70	100

Як бачимо з таблиці, найбільш суттєві відмінності спостерігаються за судженнями, об’єднаними у 2,6,7,8 блоки. Так,

серед характеристик “зразкового учня” у досліджуваних СШ №12 домінують висловлювання *“Гарно вчиться (на відмінно); ніколи не отримує поганих оцінок; завжди готовий до уроку (піднімає руку на уроці); виконує класну і домашню роботу; читає книжки”* – 33% , в той час як в учнів Католицької школи таких висловлювань удвічі менше (16%). Натомість, у ціннісному змісті останніх дуже виразно представлені судження, які відповідають змісту основних християнських заповідей, а отже, образу християнина (30%). На жаль, таких оцінок ми взагалі не виявили в учнів СШ №12.

Ця ж тенденція підтвердилась і при обробці матеріалів, в яких діти характеризували тих, хто може заслужити повагу від інших людей і “людину добра.” У першому випадку християнські цінності було виявлено у 56% 4-класників Католицької школи, в другому – у 71%. Найбільш типові висловлювання для тих, хто може заслужити повагу від інших людей: *“Доброзичлива, милосердна до своїх ближніх; людина, яка вмє допомагати і любити; ділиться з усіма, усім допомагає і робить добро; не обманює і ніколи не говорить про людей погано; не хвалиться; не лихословить, не ображає, не свариться – 41%; людина, яка ходить до церкви, дотримується заповідей Божих; присвятила своє життя Богові і іншим людям”* – 15%.

Ще більш виразніше проявились християнські цінності при характеристиці “людини добра”: *“Чесна, справедлива, щедра, не гордовита, милосердна, доброзичлива, любить людей (всіх на Землі); заслужила довіру у людей, любить усіх; яка має надію; відкрите серце – 33%; творить добро; допомагає іншим, бідним; ділиться з усіма, щедра; хоче зробити добро для Бога, а він у кожній людині; чинить добро безкорисливо; любить Ісуса і Марію; християнин; не обманює; ніколи не робить погано”* – 38%.

Не менш цікавими та інформативними виявились результати обробки відповідей при завершенні учнями запитання *Людині для щастя потрібно...Щаслива людина – це людина, в якій є... Узагальнені результати представлено у таблиці №2.*

Не вдаючись у детальний аналіз, все ж неважко помітити, що учні Католицької школи майже не називають матеріальних цінностей, в той час як в учнів школи с. Микуличин і СШ №12 вони відповідно становлять 18% і 17%.

Натомість, в досліджуваних Католицької школи яскраво виражені цінності християнського змісту: *Бог, церква; коли людина пізнає Бога; молиться, ходить до церкви; прислухається до голосу Божого; потрібно виконувати заповіді Божі, жити за законами Божими; любов до Бога; Боже благословення – 35% (3 клас) і 39% (4 клас).* Також діти цієї школи вважають, що людина почуває себе

щасливою тоді, “коли вона має відкрите серце; милосердна любов у серці до ближнього свого, співчутливість, доброзичливість – відповідно 10% і 12%. На жаль, діти двох інших шкіл взагалі на висловлювались в такому контексті.

Таблиця 2

**Показники частотності змістовних характеристик поняття
“щаслива людина”**

№	Судження	№12	Микул.	КШ; 3 кл.	КШ; 4 кл.
1	Добре (міцне) здоров'я; коли вона задоволена своїм життям; добрий настрій і самопочуття; добрий сон, їжа; гарний відпочинок; не робити нічого поганого;	18 24%	3 8%	14 20%	5 8%
2	Хороша сім'я; мати батьків; братика і сестричку близькі люди; мати багато родичів; щоб близькі родичі були здорові; гарна родина; щасливу родину; гарну сім'ю	13 18%	2 5%	9 13%	8 14%
3	Здійснюється її мрія; злагода, мир; потрібна дитина; гарна робота	3 4%	4 11%	1 1%	
4	Мати справжнього друга, друзі; багато друзів; добрі і чесні друзі; підтримка друзів	6 8%		12 17%	3 5%
5	Повага з боку інших людей; любов рідних; мати любов і довір'я; турбота батьків; любов батька і матері	5 7%	3 8%	2 3%	2 3%
6	Турбота про старших; робити добрі діла; допомагати іншим; не робити іншим погано, бути уважним, не ображати їх; приносити радість людям; бути добрим, щедрим, лагідним до інших, піклуватися про них; любити всіх, поважати інших, допомагати людям; казати правду, бути чесним; хороший характер; не битися; не красти	14 19%	11 29%	5 7%	13 21%
7	Мати знання, бути розумним; добрі оцінки, добре вчитися	2 3%	5 13%	4 6%	2 3%
8	Бути матеріально забезпеченим; дім, машина, телевізор; поздоровлення; день народження; отримує подарунки; не відвідувати школу; свято, погуляти	12 17%	7 18%	1 1%	
9	Бог, церква; коли людина пізнає Бога; молитися, ходити до церкви; прислухатися до глосу Божого; потрібно виконувати заповіді Божі, жити за законами Божими; любов до Бога; Боже благословення			24 35%	24 39%
10	Коли має відкрите серце; милосердна любов у серці до ближнього свого, співчутливість, доброзичливість			7 10%	7 12%
Всього		73	38	69	61

Отже, одержані в процесі дослідження дані абсолютно переконливо підтверджують наше припущення: навчально-виховний процес та атмосфера Католицької школи, її культурно-освітній і комунікативний простір чітко зорієнтований на утвердження та поглиблення християнських духовно-моральних цінностей.

Висновки. Запропонована нами емпірична модель дослідження процесуальних особливостей формуючого впливу засобами християнської моралі на ціннісно-орієнтаційну сферу учнів початкових класів дала позитивні результати.

Так, внаслідок застосування методу семантичного диференціала Ч. Осгуда вдалося визначити профіль ідеального та реального учня звичайних загальноосвітніх шкіл і католицької школи. Одержаний нами розподіл шкалованих оцінок кожного з конструктів за факторами “оцінки” “сили” і “активності” підтвердив той факт, що учні Католицької школи поступаються за фактором “сили” учням звичайних шкіл.

Також нам вдалося виявити, що діти Католицької школи позитивно характеризуються (на відміну від дітей звичайних міських шкіл) за показниками товарищкості, доброзичливості, взаємоповаги, толерантності, емпатійності та ін., в той час як їх однолітки з ЗОШ характеризуються високими оцінками у проявах гнівливості (агресивності) та нелюдяності. Водночас, порівняно з сільськими учнями, профіль “реального учня” Католицької школи значно привабливіший, оскільки характеризується високими показниками енергійності та діяльності.

Порівнюючи між собою емпіричні показники, які було одержано внаслідок використання проективної методики “незавершені речення,” нами встановлено, що діти молодшого шкільного віку Католицької школи серед змістовних характеристик таких цінностей, як щастя і добро, а також при характеристиці ідеального учня і шанованої людини значно частіше вказують на цінності, що складають основу християнської моралі.

Список використаних джерел

1. Атлас для экспериментального исследования отклонений в психической деятельности человека / Под ред. И.А.Полищука, А.Е.Видренко. – К.: Здоров’я, 1980. – 156 с.
2. Белей М. Д. Основи діагностичної психології / М.Д.Белей, Л.Д.Тодорів. – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2008. – 296 с.
3. Большая энциклопедия психологических тестов. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 416 с.

4. Бурлачук Л. Ф. Словарь-справочник по психологической диагностике / Л.Ф.Бурлачук, С.М.Морозов. – К.: Наукова думка, 1989. – 200 с.
5. Ермолаев О. Ю. Математическая статистика для психологов. Учебник. – 2-е изд. исправленное / О.Ю.Ермолаев. – М.: Московский психолого-социальный институт: Изд-во Флинта, 2003. – 336 с.
6. Козлова И. В. Личность как система конструктов. Некоторые вопросы психологической теории Дж. Келли /И.В.Козлова// Сист. исслед. Ежегодник. – М., 1976. – С. 128-148.
7. Проективная психология / Пер. с англ. – М.: ЗКСМО, 2000. – 528 с.
8. Психологическая диагностика / Под. ред. М. К. Акимовой, К. М. Гуревича. – СПб.: Питер, 2003.
9. Соколова Е. Т. Проективные методы исследования личности / Е.Т.Соколова. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1980. – 176 с.

In the article some conceptual features are exposed in approach to the study of results of the forming influencing of christian moral facilities on the valued-orientation sphere of students. An author is present various empiric information, collected on the selection of students of different age of Catholic school and ordinary general schools. As an atmosphere of Catholic school, its cultural and educational and communicative space is related to claim of bases of christian moral, the process of purposeful influence on the valued-orientation sphere of student is begun with the first days of his stay at school. As a result of the conducted comparative analysis of indexes of “cut of consciousness”, conclusion is drawn that the terms of Catholic school are more friendly to realization of purposeful influence on the sphere of consciousness of student.

Keywords: christian moral (values), valued-orientation sphere, valued relation.

Отримано: 23.02.2012 р.